

ДЗВОНИ ЛЕМКОВЩИНИ

№ 4 (79)
листопад-грудень
2011 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

ХОРОВІЙ КАПЕЛІ «БЕСКИД» – 20

Аматорський хоровий колектив (початкова назва «Потічок») створено у жовтні 1991 р. при обласному суспільно-культурному товаристві «Лемківщина». Першим його керівником був Орест Турок, уродженець Лемківщини, який працював з капелою протягом п'яти років.

Перший виступ відбувся 21 травня 1992 р. на сцені Народного Дому в Івано-Франківську. В концерті також брали участь художні колективи з Долини, Калуша, Бурштина та сіл області. У липні ц. р. капела вперше виступала на Міжнародному фестивалі «Лемківська Ватра» в Ждині (Польща).

30 травня 1993 р. відбувся другий концерт. Велика зала в Центрі перепідготовки державних службовців ледве змогла вмістити всіх бажаних послухати лемківські пісні. Цікавим ведучим концерту був лемко з Калуша Василь Шкимба.

Хоровий колектив постійно вдосконалював свою майстерність, брав участь у різних концертах, конкурсах і фестивалях. В 1995 р. за активну концертну діяльність і високий мистецький рівень «Бескиду» присвоєно почесне звання «самодіяльна народна хорова капела».

В 1996 р. керівником капели став Петро

Чоловський, заслужений працівник культури України, доцент кафедри народних інструментів і музичного фольклору Інституту мистецтв Прикарпатського національного педагогічного університету імені В. Стефаника. Керівник із великою відповідальністю підходить до підбору репертуару, який налічує понад 100 хорових творів, серед них – українські народні, календарно-обрядові, родинно-побутові та духовні пісні. Але переважають лемківські пісні. Твори виконуються в академічній хоровій манері без супроводу, що вимагає постійної роботи над звуком, характером виконання, врахування вокально-хорових можливостей виконавців і своєрідність лемківського пісенного фольклору. При капелі діють жіночий та чоловічий вокальні ансамблі, а також танцювальний колектив «Любисток». У «Бескиді» постійно співають викладачі та випускники університету. Особливістю колективу є те, що в ньому беруть участь подружжя і цілі родини.

За час своєї діяльності хорова капела «Бескид» побувала з концертами на Львівщині, Тернопільщині, Києві, на фестивалях у Зиндрановій та Ждині (Польща). Була учасником урочин з нагоди 1100-річчя Галича, 190-ої річниці Т. Шевченка. «Бескид» висту-

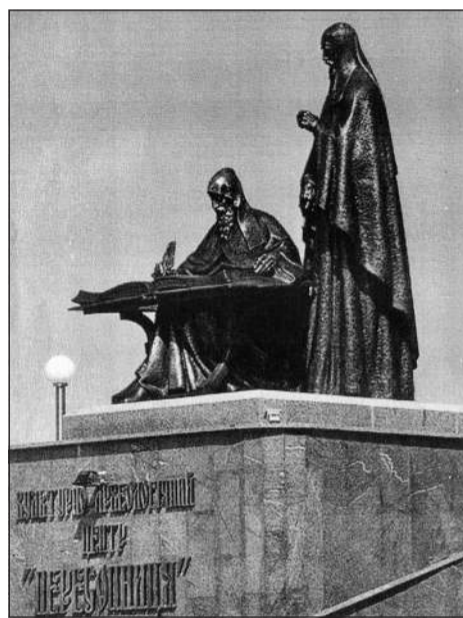
пав на конгресах СФУЛО в Тернополі (1993), Львові (1994, 2005), Івано-Франківську (1997, 2009), Києві (2008), на Першій в Україні Лемківській ватрі в Гутиську на Бережанщині (1999). Брав участь у фестинах духовної музики, приурочених 2000-річчю Різдва Христового в Івано-Франківську та Міжнародному фестивалі етнографічних регіонів України «Родослав» (2001, 2002). Капела – лауреат ІХ і Х-го Міжнародних гуцульських фестивалів (1999, 2000). На Міжрегіональному фестивалі-конкурсі «Пісні забутого краю» в м. Городок на Львівщині «Бескид» кілька разів ставав дипломантом, а в 2010 р. – лауреатом. У 2007 р. був учасником Лемківської ватри в Галичі, приуроченої 60-річчю депортації українців з Польщі та відкриття пам'ятника з нагоди цієї події, учасником фестивалю «Кличе зелена неділя» в с. Рівня на Рожнятівщині. Впродовж усього творчого шляху провів понад 200 концертів, серед яких 65 – сольних.

27 листопада 2011 р. в залі міського Народного Дому Івано-Франківська відбувся творчий звіт хорової капели з нагоди 20-річного ювілею, який пройшов на високому художньо-виконавському рівні. Багаторічна праця Петра Чоловського та колективу капели дістали належну оцінку. До ювілею вийшло з друку інформаційне видання «Народна аматорська лемківська хорова капела «Бескид». Творчу біографію колективу підготували Ольга Фабрика-Процька та Петро Чоловський. Журналіст Наталія Асатурян підготувала радіопередачу, а обласне телебачення передало репортаж про творчий звіт.

Удосконалюючи свою виконавську майстерність, збагачуючи репертуар новими піснями, «Бескид» продовжує зберігати і розвивати самотутню культуру лемків, популяризує лемківську пісню в Україні та за кордоном.

Іванна СЕНКО,
м. Івано-Франківськ.

ПЕРЕСОПНИЦЬКОМУ ЄВАНГЕЛІЮ – 450

Одна із найвизначніших письмових пам'яток України, один із символів української нації, «Пересопницьке Євангеліє», написане в 1556-1561 рр. протопресвітером Михайлом ВАСИЛЕВИЧЕМ зі СЯНОКА (Лемківщина) у Дворецькому (на Поділлі) і Пересопницькому (на Волині) монастирях. Перекладене з «болгарської» (тобто старослов'янської мови тирновської школи) на «руську» (староукраїнську) мову – точніше галицький діалект. Керівництво здійснив настоятель монастиря архимандрит Григорій. Виконана на 482 сторінках пергаменту, вишуканим півустановом великого розміру, з контрастним співвідношенням штрихів. Розміри оправи – 380x240 мм. Вага – 9 кг 300 г. Нині зберігається в Національній бібліотеці України імені В. Вернадського у Києві (№ 15552).

Цінне художнє оформлення книги. За красою й багатством оформлення воно не має собі рівних серед українських рукописів. Барвисті мініатюри Євангелія із зображенням євангелістів Матвія, Марка, Луки та Івана наближені за стилем до живопису італійського Проторенесансу. Фарби – чорна, червона і золотиста. Ініціали в прямокутних рамках із кольоровим тлом. Кінцівки – рослинного характеру, стилізовані. Нещодавно ідентифіковано автора мініатюр та орнаментального оздоблення – ним був Федуско, маляр із Самбора.

Книгу замовила княгиня Анастасія Заславська-Гольшанська (в чернецтві – Параскева). Її історія від 1600 до 1701 р. – невідома. Під час козацьких воєн у середині XVII ст. Євангеліє перевезли на Схід. Гетьман Іван Мазепа 17 квітня 1701 р. поставив свій автограф і передав його Переяславському кафедральному соборові. З 1799 р. зберігалось у бібліотеці Переяславської Духовної семінарії. В 1845 р. її оглядав Т. Шевченко. З 1860-их рр. – у Полтавській Духовній семінарії. В 1873-87 рр. тимчасово перебувало в Санкт-Петербурзі. До 1941 р. знаходилося в Полтавському історико-краєзнавчому музеї. Під час Другої світової війни перебувало в м. Уфа. Відтак потрапило до фондів музею-заповідника «Києво-Печерська Лавра», а в 1948 р. – у Центральну наукову бібліотеку Академії наук УРСР.

На Пересопницькому Євангелії, на вірність українському народові присягали Президенти України Леонід Кравчук (1991), Леонід Кучма (1994), Віктор Ющенко (2005), Віктор Янукович (2010).

У серпні ц.р. в с. Пересопниця на Рівненщині урочисто відкрито культурно-археологічний центр. Перед музейним комплексом встановлено величний бронзовий монумент, що зображує постать архимандрита Григорія і Михайла Василевича за написанням книги. Пам'ятник створили скульптори Володимир Стасюк із Рівного і брати Андрій та Володимир Сухорські зі Львова – лемківського походження. Національний банк України виготовив і ввів у обіг ювілейну монету (20 грн.). Видано факсимільну книгу «Пересопницьке Євангеліє (1551-1561). Дослідження. Транслітерованний текст. Словопоказник».

Ігор ГАНЧОВА

«ОЙ ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ»...

18 грудня о 12-й год. в Українському Домі Тернополя (кол. кінотеатр «Перемога») на традиційну зустріч зі Святим Миколаєм зібралися понад 30 дітей, а ще більше дорослих. У минулому такі зустрічі проводилися в світлиці товариства «Лемківщина», яка не могла вмістити всіх дітей, не кажучи про батьків. То ж великий кіноконцертний зал надав особливої урочистості святу, що проводилося у лемківських традиціях.

Святий Миколай виглядав дуже статечно, його роль взяв на себе Василь Прокоп'як – голова міського товариства. Діти танцювали, співали, колядували, а потім, як завжди, їм вручили подарунки. Ведучими святкового дійства були Людмила Квасниця і Параска Трач. Присутніх по-лемківськи привітав редактор газети «Дзвони Лемківщини», заступник голови обласного товариства Ігор Дуда.

Попереду – Новий Рік і придуть три празники в гості, проте діти надовго запам'ятають доброго Миколая.

Інф. «ДЛ».

НАШІ ЮВІЛЯРИ – лемківські діячі в Україні

- 60 – Андрій ЛИМИЧ** (*19.11.1951, с. Довгий Міст Абанського р-ну Красноярського краю, Росія) – лікар, громадський діяч. Голова «Всеукраїнського Фонду роду Лимич» (м. Рівне). Батьки – зі с. Лікоть на Львівщині.
- 80 – Марія БУРДЯК** (*29.11.1931, с. Устя Руське, п-т Горлиці) – фольклорист, етнограф, педагог.
- 55 – Роман ВАРХОЛ** (*24.12.1956, с. Нагірянкя Тернопіль. обл.) – поет, педагог. Батьки – зі с. Завадка Риманівська, п-т Сянік.
- 70 – Данило ДОЛИНСЬКИЙ** (*1941, с. Балутянка, п-т Сянік) – різьбяр, заслужений майстер народної творчості України.

ВІТАЄМО!

КАРПАТО – РУСИНСЬКЕ ТОВАРИСТВО Дослідницький Комітет усної історії

Шановний Пане Редакторе!

Вже розпочався новий проект під керівництвом Карпато-Русинського Товариства в Америці. Ми самі – внучата лемків у США і цей проект дуже близький нашим серцям. Шукаємо учасників, незважаючи на орієнтацію (русинська або українська).

Прошу прочитати інформацію і, якщо можете, то просимо повідомити Ваших читачів.

Дуже дякую за увагу і, якщо маєте питання, то прошу звернутися до нас:

Richard Garbera-Trojanowski (Річард Гарбера-Трояновський)

533 W. Wildspring Rd.

Round Lake, IL 60073

U.S.A. (США)

Дослідницький Комітет «Лемківські усні історії» під керівництвом Карпато-Русинського Товариства (КРТ) намагається зберегти усні історії та історичні предмети культурної цінності лемків, а також зібрати матеріали про кампанію переселень лемків після Другої світової війни, які призвели до знищення їхніх поселень в Південно-Східній Польщі.

Для того, щоб зібрати і зберегти свідчення очевидців подій, КРТ планує провести дослідження, в тому числі записані бесіди з очевидцями, які проживають у Північній Америці, Україні та Польщі. Дослідницька група запрошує до участі в дослідженні осіб, які задовольняють один або кілька із наступних критеріїв:

1. Лемки, які пам'ятають життя в своїх селах, до або під час Другої світової війни.
2. Лемки, яких вигнали з їхніх поселень після Другої світової війни і які були переселені або на територію радянської України між 1945-1946 роками, або в Західну Польщу (колишній німецький території) в 1947 році (операція «Вісла» / акція «Wisła»).
3. Лемки, які були переміщені до частини Німеччини, що була окупована західними союзниками під час виселення з Лемківщини і, в результаті, були відокремлені від своїх сімей.
4. Колишні члени Української Повстанської Армії (УПА), які були свідками або знали про кампанії вигнання лемків.
5. Польське місцеве населення, яке проживало на Лемківщині під час виселення і були свідками цих подій.
6. Інші особи з відповідною інформацією про події або з власним досвідом.

На додаток до розшуку учасників та проведення з ними інтерв'ю, дослідницька група хотіла б придбати наступні історичні пам'ятки:

1. Фотографії (оригінали або репродукції)

з Лемківщини, особливо з часу перед операцією «Вісла»(1947).

2. Листи між виселеними лемками та їх родинами в Північній Америці чи інших місцях.

3. Лемківський одяг і народний стрій (оригінали або репродукції).

4. Інші лемківські історичні пам'ятки, як наприклад, рідкісна література, мистецтво, різьблення і т.д.

Як нам допомогти?

Комітет шукає:

- добровольців з різними здібностями та кваліфікаціями;
- помічників у розмовах з учасниками, транскрипції текстів, перекладах матеріалів;
- поміч потрібна в інших частинах виконання проекту.

Ми також закликаємо вас зробити грошові внески!

Ваші внески будуть використовуватися на здобуття та збереження усних історій (спогадів) та історичних об'єктів (пам'яток). Якщо б ви хотіли стати добровольцем або зробити свій грошовий внесок у проект, будь ласка, напишіть нам за електронною адресою:

history@cs-ros.org

Карпато-Русинське Товариство є некомерційною 501 (3) організацією, яка присвячена поширенню русинської культури в США і підтримує гуманітарні проекти в інтересах русинів у Центральній та Східній Європі. Наша діяльність сприяє поширенню знань про русинську історію та культуру, ми намагаємося зберегти цю культуру для майбутніх поколінь. Організація налічує понад 1 800 членів по всьому світу і підтримує збереження русинської історії, культурного розвитку і надає гуманітарну допомогу русинській (лемківській) громаді в Європі.

**Carpatho-Rusyn Society
CO Oral History Committee**

915 Dickson Street

Munhall, PA 15120-1929

United States

U.S. Phone: (703) 987-0592.

Катерина РУСИН із Бескидів

ХОЧ ЦЕ ПРОВІНА НЕ МОЯ

Хто може випити Дніпро?
Хто може висушити море?
Хто без добра, а чи з добром
На Лемківщині моє поле переоре.

Най оре, най буде, най газдує,
Най Лемківщина голос мій почує,
Що лине у Бескиди з України.
Ніде, нікому і ніколи –
Не віддам я Лемківщини.

Моя Земля, мої Церкви,
Мої Хрести, мої Каплиці –
За них щоденно шепчу молитви,
Допоки б'ється моє серце
І дивляться на світ зиниці.

Бескиди, Лемківщина –
Навічно це свята Земля.
Що їх відняли в Україні,
То це провина не моя

Липень-листопад 2005 р.

Отець Степан ВЕНГРИНОВИЧ (*1897 +1954)

МОРАЛЬ І ПРАВО. «Добровільне» переселення до СРСР

Закінчення. Поч. у № 78.

Не гранати він шукав, а тої зеленої комоди з хутрами. Бо в коморі, де вони плондрували мої пакки і клунки, тієї зеленої комоди не бачили. А вона стояла під вікном. Він побачив її, очі його хитро блиснули і вже більше за гранатою не шукав. Сказав: «Извините, что побеспокоил» – і побіг.

А кілька днів пізніше був напад на дім мого батька. Мене вже не було, бо переїхав з жінкою до Самбора, де дістав працю в музеї. Прийшли замасковані, виломали вікно в коридорі, ввійшли до сіней, а тоді просто до цієї третьої кімнати. Мій старенький батько вийшов до них: один вдарив прикладом по шибі в дверях, шибя розлетілась на куски, а кусок скла залетів батькові до ока. «Уходи, старик», – сказав один з них. І батько відійшов, а потім довго хворів на скалічене око. А вони нічого не взяли, тільки що зелену комоду. Винесли її за стодолу і в ній господарили. Ранком жінки з села побачили на снігу позолочену чашу й стінний годинник, що бандити чомусь не хотіли брати. Так виглядала охорона села на час виборів.

Була в селі гарна дівчина. Батько її був колись головою читальні Просвіти. В хаті у них було завжди тихо й привітно. Однієї ночі якісь люди заїхали до них бричкою. Сусіди чули співи пияків у хаті цього господаря, а потім крики. Жінки у розпучі просили рятунок, а потім стріли, зойк і все затихло. Збіглись сусіди і застали страшну картину. На підлозі, у крові, лежали трупи батька, матері й дочки. Видно, що дівчина боронилася, бо все вбрання на ній було подерте, пошматоване. Тільки малий хлопчик урятувався. Витягнули його сусіди напівживого з кутка, під ліжком. І він був одиницею свідком цього страшного злочину. На третій день їх хоронили. Ціле село збіглося на похорон. І я там був і бачив: три відкриті домовини лежали рядом. Як їх вносили, то настав плач і зойк, якого село не пам'ятало. Та цим разом бандитам похованулась нога. Десь за селом, у потоці, зломився їм дишель від брички і мусили її залишити в рові. На зламаному дишлі була шерсть від білого коня і так, нитка по нитці, знайшли цього коня, а потім і їх. І виявилось, що це були ці самі, тобто старшина і два грузини, які часто приходили до нас. Це тільки мораль. Про право не згадую, бо не знаю, чи їх судили і як покарали.

Я працював у Самборі в музеї. Для відвідувачів, хто собі бажав, я пояснював експонати, а головою стеріг, щоб хтось чогось не вкрав. Прийшло чотирьох вояків. Ходили, оглядали. Перешли до залі, де зберігалися самі кістки мамутів. Думаю, тут стерегти їх нема потреби, кістяків хіба не вкрадуть. За хвилину бачу, один з них поспішно виходить і, мені здавалось, наче б щось ховав під військовою шинелею. Раптом майнула думка, що він щось украв і тому втікає. Біжу до залі, виставковій шафки ненарушені, кістяки лежать собі за склом, як лежали в землі мільйони років, але довгого хідника на підлозі нема... Остався тільки слід по ньому на лискуватій підлозі. Не біжу за ним, бо він уже далеко, тільки ключем замикаю входову браму, щоб його товариші не могли вийти. Прошу директора, щоб їх не випустив, а сам побіг на міліцію. А там: «Я не дижурний, дижурний десь вийшов, а чи солдати в музеї мають зброю? Коли я сказав, що зброї не мають, то до музею прийшли міліціанти і взяли тих солдатів до міліції. Наступного дня мені сказали прийти, щоб відібрати знайдений хідник. Тоді я подумав, що такі є право, такі міліція щось вартує, бо згодя і хідник відшукали. Але, коли я прийшов, щоб відібрати цей хідник, то дижурний нічого про хідник не знав. Казав, що може його вкрав хтось інший, може бандерівці там заходять... І я вернувся без хідника. А директор музею сміявся з мене, називаючи мене ідеалістом. Сказав, що вже їх добре знає, а як я поживу довше, то також їх краще розпізнаю. А нам читають доповідь про мораль і право!

Дістав я хату в Самборі, в заміну за ту хату, яку я лишив на Лемківщині. Та цікаве було розчислення. Моя хата на Лемківщині була оцінена на 14.000 рублів, а та, що я дістав у Самборі – на 11.000 рублів. Отже, після права й переселенної умови, мені мали доплатити цю різницю в сумі 3.000 рублів грішми. Тому прийшов я, щоб розрахуватися. І рахують: хата вартує 11.000 рублів, але коло хати є криниця вартості додаткових 1.500 рублів, а також пивниця під хатою – ще 1.000 рублів. До того ще овочеві дерева по 50 рублів. Іншими словами, мені не доплатять 3.000 рублів, але я маю ще доплатити 565 рублів. Я твердив, що я там теж оставив криницю й овочеві дерева. Почали знову перераховувати і я таки доплатив 56 рублів, для святого спокою, щоб туди більше не ходити. Інші переселенці, які розраховувалися пізніше, були практичніші. Вони відступали третину готівки цьому товаришеві з фінвідділу і їм все краще вираховували. То й він скористав, а люди також діставали більше грошей. І це зветься мораль і право.

І я дістав хату. Дістав? Папір дістав, але не хату, бо в ній були квартиранти. Та коби то квартиранти, а то якісь дикуни чи чортенята. Кожного дня приходжу, щоб поглянути на цю «свою» хату, а, бачу, вже нема дверей в

С. Венгринович –
старшина УГА. 1919 р.

комірки. Наступного дня вже не було одної стіни в дров'ятих, потім зникла й стеля. Врешті сусіди сказали мені, квартиранти ріжуть бальки на стриху, ще трохи і дах упаде. На щастя, опорожнилася одна маленька кімната на стриху. Добре, подумав я, щоб тільки зайти до хати, хоч би й до цієї маленької кімнатки, все ж буду на місці і зможу наглядати за хатою. Привіз я туди трохи своїх речей, замкнув на колодку й тішуся, що маю вже свою власну кімнатку. Яке ж було моє здивування, коли наступного вечора я побачив світло у своїй кімнаті. Моя колодка була розбита, мої речі на сходах, в замкненій зі середини кімнаті почув я якісь жіночі голоси. Побіг до прокурора, а він каже писати заяву, як зветься ті жінки, їх імена, по-батькові, коли народжені тощо. Цього я, очевидно, не міг знати. Посилали мене до міліції, а ті знову до житло-управи. Звідси посилали мене знову до прокурора. І я ходив і ходив, але нічого не виходило. Мої нові квартирантки таки в кімнаті залишилися і приймали там міліціантів.

Подав я скаргу до суду проти цих квартирантів, які різали мені бальки на стриху. В суді я вигравав і їм казали випроводитися. По кількох місяцях товаришка суддя вручила мені торжественно в суді ключ до мого помешкання. Це вже була кухня і кімната. Зрадів я, що вже буду у власній хаті. Маю ключ в кишені і приходимо з жінкою до хати. Але побачили ми, що кімната була знову з середини закрита, а в кімнаті знову голоси жіночі і чоловічі. Відніс я ключі товаришці судді і заявив, що там дальше хтось живе. Вона сама прийшла оглянути. Тамтих вже не було, але хата зі середини закрита. І я позичив від сусідів крісло і гачок від вугілля. Товаришка суддя відсунула засувку від віконних рам і влізла до середини через горішне вікно, що було без скла, і відкрила з середини входові двері. Приїхав сусід возом і ми тоді, разом з товаришкою суддею винесли всі меблі й речі, які були в хаті, склали їх на віз і відвезли до суду. Там була якась шопка, і ці речі там були здепоновані. Так я, вкінці, перейшов жити до своєї хати.

І я вже в хаті. Направив стрих і в'язання, що то квартиранти порубали на опал, позбивав крокви, щоб дах не завалився і збудував стіну в комірки. Поставив я й клозет, бо ті ходили по цілому городі, а також вичистив криницю, з якої квартиранти зробили смітник. Все-все допровадив до ладу, бо ж хата дістала власника, а до цього часу була ніби нічия. Повкопував стовпи кругом городу, а також зробив огорожу з колючого дроту. Поставив лавочку надворі, а жінка скопала грядочку й посадила цвіти. Вставив я скляні шибі до вікон і хата прозріла й була, як чічка. На стриху установив вулики і повбивав діри на очка. Бджілки літали і бриніли, одним словом, з руїни зробився наче зачарований замочок у казці.

Уночі почула жінка стукіт до входових дверей. Відкрила. Увійшло чотирьох: «Собирай барахло, два часа строк на опаковку, на Сибір поедеш». І ми, недавно, привезли цілий вагон з Лемківщини, а тепер – кілька мішків з одежею і постілью, валізка і наплечник з їдою. От і все майно, що ми спакували на Сибір. Моє радіо взяв старший під паху і вінніс. Певне, для себе, заки фінвідділ почне списувати залишене майно.

Другий рядовий відкрив дзвінок від входових дверей, бо такого, мабуть, не бачив, а третій «помагав» мені пакуватися у моїм бюрку. І це так зовсім без судового вироку: громадянина – на Сибір, а його майно – державі. І хату, і меблі, і бібліотеку, які діди-прадіди дітям і внукам залишали... Це в СРСР звичайна справа, тільки робиться смішно, як хтось таке безправ'я називає мораллю і правом.

(Передрук з книги: о. Степан Венгринович. «Добровільне». – Дрогобич: 2010. – С.174-181. Правопис збережено.)

«У Бескидах моє рідне село Струбовисько.
Тут хата моїх мами і тата...
До Бескидів так близько!»

Катерина РУСИН

* 29 грудня 1936 р., с. Струбовисько, п-т Лїсько, Польща.
+ 15 листопада 2011 р., смт. Рожнятів Івано-Франківської обл.

15 листопада на 75-му році життя відійшла від нас педагог, поетеса і відома громадська діячка «Бескидського земляцтва» і товариства «Лемківщина» Катерина РУСИН. Закінчила історичний факультет Станіславського педагогічного інституту. Працювала вчителем і директором Сваричівської середньої школи. Авторка збірки «Обереги Бескидів. Книга про Лемківщину» (Брошнів, 2000) і малого поетичного шедевр – «Молитва Лемкині».

Вічна їй пам'ять!

Шановна редакція часопису «Дзвони Лемківщини».

Звертаюся до Вас з великою проською – по мірі можливості надрукувати ці витяги з книги «Обереги Карпат», яка вже в стані першої роздруковки на фірмі «Талія».

...Чому досі лемківська газета не надрукувала ніяких матеріалів Бескидської Березині про Лемківщину?

Знаю і розумію, що матеріал великий, а сторінок в газеті мало. То, можливо, друкувати частини під рубрикою «Осмилення» до 65-річчя трагічної депортації.

Загодя вдячна Вам за підтримку і розуміння.

P.S. В разі необхідності – мої координати...

З повагою та надією К.РУСИН.

Від редакції: У кінці жовтня ми отримали цього листа з пакетом матеріалів від Катерини Русин – «Бескидської Березині» з Рожнятова. Вслід прийшла звістка, що її не стало.

Просьбу покійної Березини ми виконаємо.

У 2011 році в «ДЛ» були надруковані два вірші Катерини Русин в №1(76) і «Молитва Лемкині» в №2(77).

ОСМИСЛЕННЯ

Слово до «Молодї Лемківщини»

(Діалог із третім поколінням лемків)

Ви хочете знати, як зрозуміти Лемківщину?
Ви хочете знати, як обожнювати Бескиди?
Ви хочете знати, чому Рід бескидський не пропаде, не загубиться, не зможе зникнути і стати лише минулим?

Ви хочете бути справжнім сином рідних Бескидів?

Ви хочете називатися вдячною дочкою щедрої землі Лемківщини?

Поверніться лицем до головних оберегів Лемківщини – її людей, котрі вважають себе і є невід'ємною частиною рідної землі, котрі горді тим, що земля їх – Лемківщина, котрі свято зберігають все те, що належить Лемківщині: звичаї, обряди, традиції, говірку, співанку, ношу.

Таких сподвижників багато по всій нашій Україні. Найбільше, звичайно, в Галичині. Однак є і на Сході України – на Слобожанщині, в Донецьку, в столиці нашої держави.

Це і Степан Криницький з Івано-Франківська – голова обласного товариства «Лемківщина». Своєю любов до Лемківщини гордо несе і презентує на всіх регіональних та світових лемківських втрах, конгресах, фестивалях.

Той гонор за Лемківщину звучить у співанці «Лемко я си лемко», яку сам написав і сам виконує.

Це і Олександр Венгриневич з Тернополя, Голова Всеукраїнського товариства «Лемківщина», повпред лемків в Україні, організатор всіх заходів на всеукраїнському і світовому рівнях.

Це і о. Анатолій Дуда з Монастириська, переконливі проповіді якого кличуть до святої віри в Бога, до молитви за Лемківщину.

Це і Ігор Дуда з Тернополя, редактор газети «Дзвони Лемківщини», статті якої б'ють на сполох, щоб не пропала Лемківщина.

Це і Петро Когут з Львова, незаперечний патріот Лемківщини, автор цікавих журналістських оглядів, рецензій, інформаційних повідомлень, критичних, узагальнень про Лемківські ватри, фестивалі, літературні видання.

Це і Яна Начас із Борислава – голова товариства «Лемківщина» в Сяваславі, учасниця і окраса всіх лемківських свят, здибанок, ватр, фестивалів.

Це Марія Байко зі Львова, професор Львівської консерваторії, наш лемківський

голосистий соловейко, незбагненна лемкиня, незрівнянна жінка – співачка, окраса академічної сцени, зірка лемківської співанки, яку збирала в книгу-антологію, вічна мелодія Бескидів, організатор чисельних конкурсів лемківської пісні в м. Городок, гордість Лемківщини.

Це і незвичайний, непересічний, незбагнений Фецько Гоч із Зиндранової (Польща), організатор, завідувач музею Лемківської культури під відкритим небом Лемківщини, автор книги про Лемківщину, організатор щорічної Ватри Лемківської в Зиндрановій «Од Русала до Яна» та видання «Загорода».

Це і Василь Шкимба з Калуша, бездоганний знавець лемківської говірки, талановитий ведучий програм, художніх виступів на лемківських втрах, фестивалях.

Це Оксана Данілів із Долини, голова товариства «Лемківщина» на Долинщині, досвідчений організатор всіх святкових акцій, зустрічей, поїздок на ватри і фестивалі. Захоплюючи, мистецькі виступи, організовані Долинським товариством «Лемківщина» під керівництвом Г. Курила знає і любить вся Лемківщина і Бойківщина.

Це – Ліля Плахтій зі Львова – відома молода лемкиня, що зуміла організувати «Молоду Лемківщину» на вічну любов до праотчої землі. Вже й сьогодні можна сказати, коли є така любов і повага до Лемківщини з боку молодих юнаків і дівчат Львівщини, то вічно буде жити Лемківщина.

Це і Юрій Марканич – з Брошнів-Осади – голова Регіонального міжрайонного лемківського товариства «Бескидське земляцтво», що покидало до життя всіх нащадків сіл Бескидського регіону. Щорічні візди в Бескиди, турбота про Пам'ятні Хрести, про християнські святині – Церкви, про упорядковані могили, цвинтарі, каплички – все це зробило Ю. Марканича найдіяльнішим сином Лемківщини.

Це і Михайло Тиханський з Монастириська на Тернопільщині, який завідує музеєм Лемківської культури, активіст, організатор, незмінний староста на Лемківських Втрах.

Далі буде.

«ЩО СТАЛОСЯ?» (Посмертна згадка)

Між містом Львів і містечком Винники є ліс. Винниківський лісопарк невеликий за площею, але гарний, бо підтримується чистим і незахарщеним. Окрасою лісу є високі буківі дерева. В центрі лісу височіє скеля, яку люди, чомусь, називають Чортовою (її правдива назва «Чотова»). Скалу альпіністи Львівщини використовують для тренувань зі скелолозіння. На ній змагаються спортсмени, які готуються до сходжень на вершини у горах Паміру, Тянь-Шаню, Кавказу, Криму, Карпат. Теоретичну підготовку спортсмени отримують у гірському клубі «Екстрем». Керують підготовкою інструктори з альпінізму, майстри спорту С. Сенчина, Г. Бачуріна, Я. Парамуд.

У квітні 2011 року на Чортовій скелі проводив заняття «Спуск дюльфером» із групою початківців старший тренер клубу Святослав Сенчина. По закінченні занять керівник останнім спускався зі скали, але зірвався, пролетів 20 м, впав на землю і лежав непритомний. Коли почали викликати по мобільному зв'язку карету швидкої допомоги, він опритомнів і запитав: «Що сталося?» Присутні відповіли: «Ви впали зі скали». Після почутого Святослав повторно знепритомнів. Коли приїхала швидка допомога, він вже був мертвий. Тіло відвезли до клінічної лікарні № 8 для обстеження. Похоронили «Сніжного барса» на Личаківському цвинтарі у сімейному гробівці. Вічна йому пам'ять!

Святослав Володимирович Сенчина народився 3 грудня 1940 року у м. Новий Санч на Лемківщині. Після депортації лемків з Польщі проживав у Тернопільській області з батьками, сестрами і братами (дітей було п'ятеро).

У 1962 році закінчив навчання у Львівському політехнічному інституті на радіотехнічному факультеті, отримав диплом інженера і почав працювати у ВУЗі на кафедрі автоматики і телемеханіки. Добре знав предмет, який 49 років викладав студентам, займав посаду старшого викладача, мав багато технічних винаходів. Студенти і викладачі його поважали за сумлінне відношення до праці, за доброзичливість.

Був закоханий у гори, займався альпінізмом. Протягом 20 років здійснив 215 сходжень на гірські вершини, серед яких 21 вершина п'ятої «А» і 35 вершин п'ятої «Б» категорії складності та 5 вершин найвищої шостої категорії складності. У 1968 р. С. Сенчина переміг на республіканських змаганнях і став чемпіоном України з альпінізму. У 1980 році йому присвоєно звання майстра спорту СРСР, а у 1990 р. – інструктора-методиста з альпінізму. За сходження на п'ять вершин, вищих за 7 тис. метрів, йому присвоєно у 1992 році почесне звання «Сніжний барс».

Ось таким славним (зіркою світового спорту) був наш лемко С. Сенчина. Шкода, що завчасно відійшов у вічність.

М. І. Федоренко, м. Львів.

На фото: С. В. Сенчина.

Степан КРУШКО – секретар Координаційного комітету реоптантів у Словацькій Республіці, Пряшів.

ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ТА АСИМІЛЯЦІЇ оптантів на Україні та після повернення їх у Словаччину

Закінчення. Поч. у №77, 78.

Тут треба відмітити й такий факт, що мав місце у кількох округах тоді Східнословачького краю. Відділи безпеки, виконуючи «Преуказ пре цудзінца» про надання чехословацького громадянства, оптантам виписували громадянські паспорти – «обчанки», де їм записували без згоди власника – словацьку національність! Батьки протестували і вимагали виправити національність на українську або видати нову легітимацію!

Це саме повторилося у 1993-1998 роках, коли в Словаччину повернулось 1220 наших родаків після Чорнобильської катастрофи. Більшість із них розмістили в регіонах Тополчани, Велький Кртіш, Зволєн, Міява, Жіар-над-Гроном, Гельніца, Брезно, Скаліца, Крупіна, Лученець, Жарновіца, Кежмарок. Лише декілька родин поселили у Межилабірцях, Сніні, Стаціні, де були українські школи і церкви. Тому вони «розчинилися» у словацькому середовищі і вже навіть між собою не спілкуються по-українськи.

Хочеться навести такі негативні приклади. Двох молодих студентів із рядів чорнобильців під час поліційної акції на дискотечі затримали і відвели в поліцію, бо вони пред'явили український паспорт і говорили по-українськи. Для поліції це була українська мафія.

Жінку-пенсіонерку з рядів чорнобильців, яка була словачкою, що народилась у Кромпахах, водій автобусу не визнав її пільгу за проїзд, бо вона українка і подала «Преуказ пре цудзінца». Ці люди ніколи більше не будуть визнавати свою національність, бо вони цим були дискриміновані. Вони вже асимілювалися. Це один приклад:

Інвалідній жінці-оптантці з діагнозом «склероз мультіплекс», наперекір тому, що вона згідно закону мала на це право, не продали інвалідну коляску, бо «українцем то непарі». Тому люди спішили прийняти громадянство і написати собі словацьку національність, щоб таким чином на мінімум обмежити свою дискримінацію через національну приналежність.

А асиміляцію кому приписати? Оптантам, чи може державі, яка «кинула» їх у це середовище? Їх ніколи не навідав активіст СРУС-у ані священик. Їх почали навідувати люди з різних сект, місіонери-католики, представники з «Русинської Оброди», хоч люди їм пояснювали, що вони не русини, але українці! А це видно із результатів перепису 2001 року в тих округах середньої Словаччини, де в попередніх роках українців майже не було. Контакти з ними досі утримує тільки добровільне товариство – наш Координаційний комітет у Пряшеві.

На остаточну асиміляцію приречені й понад 4 тисячі потомків оптантів, що ще живуть в Україні і гордо голосяться до матірньої країни. І з ними утримує контакти тільки згадане товариство.

І ще один негативний приклад. У 2000-му році була спроба створити на Волині краянську організацію, але спроби отримати підтримку від уряду Словаччини була марна, бо вона мусіла називатися «Матіца Словенска на Рівненщині» за зразком Матіці в Ужгороді. Представників з оптантів з Волині навіть не впустили на зустріч з прем'єром Мікулашом Дзуріндом в травні 2004 року в Ужгороді, бо вони українці, а не словаки!

Марні були спроби нашої організації у 2009 році, після 10 років проживання у Словаччині, зробити соціологічне дослідження в Кошицях, Новій Бані, Голичі, де компактно поселено понад 30 родин чорнобильців і вказати на міру вживання мови, звичаїв, знання мови у дітей-школярів. Але відповідні факультети і кафедри у Пряшеві і Кошицях не прийняли нашу пропозицію.

А на кінець ще один приклад насильної асиміляції наших оптантів що живуть в Україні. Від 1995 року у нас діє Закон про Закордонних словаків, де чітко говориться, що він відноситься тільки до «řidzich Slova'kov», а не тих, які мають походження зі Словаччини, тобто не наших оптантів, які записані, як українці, а при переписі населення у 1940 році їх предки писалися «руськими». Але Словацький державний архів їм видає посвідчення, що вони були РУСИНИ чи русини-українці. Наші потомки мусять шукати щілину, як записатися словаками, щоб вони могли прийти працювати туди, звідки походять, де їхні предки лежать на цвинтарях. Бо цигани, молдавани, угорці і навіть чеченці таке право мають; у членському квитку «Maticе slovenskej» або іншого словацького об'єднання написано словацьку національність.

У багатьох випадках оптанті вимагали записати їх словаками, бо, на їх думку, вони вважали, що цим будуть вважатися за своїх, а не за чужинців.

Отже, процес асиміляції русинів Словаччини і прийняття ними словацької національності в національно чистих, патріотичних селах із багатими фольклорними традиціями, з добрим у минулому рівнем української школи, про міста на сході Словаччини, не говорячи, по цілій Словаччині, спричинений в першу чергу впливом словацького оточення, впливом школи, масмедій, урядів, недосконаліми нормами та законами, що діють не на користь національних меншин. І наперекір тому, що якраз українські школи вивели у люди сотні простих селянських дітей, дали їм основну освіту і відкрили шлях до науки. Але не в останній мірі наш менталітет, нахил пристосуватися, приховування свого походження, ганьба за свою говірку, намагання протягом століть цей майже безправний народ без державності стараться насильно асимілювати і завершити процес самознищення. Бо ми не маємо національної стійкості, переконання, які мають мадяри, чехи, росіяни, євреї, ані таку як цигани, які хоч приписують собі словацьку національність, але материнську мову зберігають.

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРЫ ЗНИМКЫ

*Ріпницькі парадниці.
Справа - Катерина Яскілка.
с. Ріпник, н-т Красно. 1938 р.*

*Ріпницькі парібкы.
Зліва сїдид Корнель Оленяк.
с. Ріпник, н-т Красно. 1940 р.*

Ніна ОЛЕНЯК

КОРНЕЛЬЦЬО - ЧКОЛЯР

Оповідка друга

Як Корнельцо виріс і мав сїм років, то пішов до чколи. Але не барз му там ішло, бо сьвіт все був цікавий надвори, як тота наука в чколи. Хоц вчыв-ся не барз зьлі. Надвори пчолы і голубы літают, пишчавка грає на кычери премилену мельодийку, а він ту мусит сїдиди і слухати науцителя. Як тільки зачынала-ся наука, Корнельцо дашто хтїв: то піти на сторону, то ся напиди воды, то выдуди ныс (хоц доправды нїгда не мав катару). І, што найважнїше, зачынало-ся му хтїти істи! Найперше почув голод, як був в другій клясы, де читали оповіданя за Мафтийця, што барз помагав дома і ся добрі вчыв. А мама му за то робили пероги в будни ден. А ішчы тоты пероги были намалювани в глиняним мисьятку з квітками, з котрой стырчали ріжки тых добрых перогів. Юж од того часу Корнельцо нич так не любив, як пероги.

Як му было з 11 років, то ішчы гірше нудив-ся в чколи, бо юж мав вулий і пару

голубів. На уроках тільки мьсьлів, што бы такого вышкулити, жебы науцителька выгнала го з клясы. Хтїв барз вернути-ся до своєюй «господаркы», бо на улиці робила-ся правдива яр. Но і раз придумав! Як была прерва, Корнельцо сховав-ся під стил, за яким сїдиди науцителька. Взав си довге стебло жытньої сломы і зачав ласкотати том сломом науцительку по ногах, під кабатом. Науцителька почервенїла, раз ся схылїла і пошкрїбала, друпїра, а пак діти зачали ся смїятї. Она пізрила під стил: што ся там робит? Взала Корнельца за ухо, вытягнула з-під стола і, барз встечена, замїсто выгнати го з клясы, поставила в кути на кукурицю. І мусьїв наш збуй клякати з піднятыма руками до кіньця уроку. А ішчы му дома «прифастригували» так, же си запамятав раз і навсе. Же старшых треба поважати, а вчительок, хоц і молодых, якнайвеце. Жебы не робити ім збытків, а коло них заскакувати.

КОРНЕЛЬЦЬО ВЧЫТ-СЯ ЗАВОДУ

Оповідка третя

А ішчы Корнельцо барз добрі сьпївав, мав высокої тенор, сильний голос. Якбы ся вчыв, то був бы знаным сьпїваком. Але опрїч сьпїву, він барз ся хтїв вчыти грати на пишчавці або клярнетї, або саксафонї. Йою тато тиж были музыком, трали на гушлях. Но і Корнельцови купили гушлі. Але він любив дути до струменту, а не смьком тягнути.

Як пішов раз паста худобу, то гломив тоты

(Перша оповідка «Малїй Корнельцо» была надрукувана в №5 (66) за 2008 рік).

ЛЕМКІВСКИ ПРИПОВІДКИ

(3 новых записів)

Бїда бїду найде, хоц і сонце зайде.
Бїда з дітми, але без них – гірше.
Весела хьжка, в котрій ест дївка.
Вовк в увчїй скорї.
Дїтину серцьом люб, а прutom луп.
Добре брацтво – лїпше за богацтво.
Дуже бесьїды, а мало хїсна.
Жебы мі язык всох!
Жебы мня Перун трафив!
За милу душу.
За добро добром не платят.
З добрым хлопом не згынеш під плотом.
Іде, як коровї сьїдло.
Іскры з очы ся посыпали.
Йому сьвіт не милїй.
Коса добра клепапа, а жена – бїта.
Лїто - з медом, зима – з ледом.
Маш жыти своім розумом!

Млин меле – мука буде, язык меле – бїда буде.
На кажде зьїла є своя хвиля.
Не буде конїна солонином.
Одвести душу.
Оддав душу Богу.
Правда на огни не горит і г водї ся не топит.
Праве око свербит – на добре, лїве – на зле.
Робит, як сьлепий кїн.
Робота мучыт, кормит і учыт.
Сын – мїй, а розум на свїй.
Сплячий а лежачий, як двї пары гачив.
Старого вола не навчыш орати.
Страченого часу – і коньом не здоженеш.
Тото ся лышыт межде нами.

*Запамятав од своїх родичів,
сам назберав і впорядкував
Ігор ДУДА з Ганчови.*

«Дзвони Лемківщини» -
часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Реєстраційне свідочтво ТР 145

Замовлення № 409. Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

ТзОВ «Терно-Граф», м.Тернопіль, вул. Текстильна, 18. Тел. 52-28-79, 52-28-97

В ЯКИХ РОКАХ НАЙЛІПШЕ ВЫДАВАТИ-СЯ І ЖЕНИТИ-СЯ?

(Так раїли наши предкы 77 років тому)

На підставі дохторских тверджень а жыттьовой практыки, дївка не ма ся выдавати до 20-ти, а паробок не ма права женити-ся до 25 років жытя. Найліпше женити-ся г віці 28-30 років зо 23-25- річною дївком.

Лїпше, як невіста ест на 3-5 років молодча од молодого. Але цыльком зьлі, як она молодша на 20 і веце років од молодого (напримір, молодий ма юж 40 літ, а невіста – лем 20).

Ішчы гірше, як молода старша од молодого. Но найгірше, як молода старша на 10 і веце років од молодого.

Незьлі, як молодий старший на 4-7 років од молодой. Но як старший о 10 і веце років, то юж недобрї.

Найвеце треба обавяти-ся за шчесьця в подружнім жыттю втовды, кед жена старша за мужа. Юж лїпше най буде на 20 років молодча!

На підставі той табличкы, каждый паробок і дївка можут найти свого обранця:

Дївка для 28-30-річного парібка:
18 – 20 – небезпечні,

21 – недобрї,
22 – не барз добрі,
23, 24 – дост добрі,
23 – 25 – найліпше,
26 – 28 – ішчы добрі,
30 – 32 – не барз добрі,
33 – 35 – зьлі,
36 – 39 – небезпечні,
40 і веце – цыльком зьлі.

Паробок для 23-25-річної дївкы:

40 і веце – небезпечні,
36 – 39 – недобрї,
34 – 35 – не барз добрі,
32 – 33 – ішчы добрі,
31 – дост добрі,
28 – 30 – найліпше,
25 – 27 – не барз добрі,
23, 24 – зьлі,
21, 22 – небезпечні,
20 і менше – цыльком зьлі.

(За часописом «Золотий Колос». – Львів, 1935. – С. 130).

Лемківска література

ЛЕМКЫ В БОРБІ ЗА СВОЮ І НЕ СВОЮ СВОБОДУ

Адам БАРНА, Федор ГОЧ. ЛЕМКЫ В БОРБІ ЗА СВОЮ І НЕ СВОЮ СВОБОДУ. – Лігниця-Зиндранова, 2011. -262 с.+ 20 с. ілюстр.

Тота книжка ест зобрана, оформлена і выдана на підставі отриманих од учасників военных 1944-45 рр., котры на заклик авторів одозвали-ся і написали свої выказы учасників, спомини з фронтовых подїй, таких як вербунок, школіня, муштры, битвы і побїды на войні. Книжка написана з особистых дописів учасників тых років. Найперше в нїй дост шыроко познаеме гісторичны подїі од невільництві, паншчыні, збїйників, конфедератів, австро-мадарьского забору в тамтых давних часах.

През довгы роки в серцях переселенців на Схід і тых, што по двоох роках насильно выселено на Захід, товкли-ся мысли: ци дочекаме-ся даколи часів, коли можна буде спокійні оповїсти, записати і выдати хоц частину нашой правдивой лемківской гісторї? Авторе мают на увазы лемківских «добровольців», котрых забрала служыты до Червеной Армії в 1944-45 рр.

Тот кавальчык гісторї легше было бы писати товды, як ішчы жыли веце тых фронтовых «добровольців», котрых насильно забрано од родин і по короткім прешколіню выслано на фронт. По 66-ох роках молоде і пришле поколіня домагаг-ся знати, як іх родиче і близкы воювали за свою і чужу свободу. Тот трагічний кавалець нашой гісторї треба конче описати: най не буде в нїй пустоого мисьця.

Авторе старали-ся представити короткїй перегляд гісторичных вызвольных рухів од найдавнїших часів, іх высьїды, терпїня і людскы жертвы од початку аж до кіньця, в остатніх роках жытя в рїдних Карпатах. В своїх описах они опушчали гістрию походжыня і жытя лемків, іх цікавий темат о лемках, котры воювали «за свою і не свою свободу». Лемкы през цыле тысячлїтя не выступали збройно против своїх сусьїдів. Мусьїли они лем боронити своїх панів, під якыма жыли. Часом поеднчы збїйники або іх дружыны в власній оборонї бунтували-ся пред утиском своїх панів. Были зато в нелюдскїй спосіб поневераны і мучены. В остатнім столїтю терпїли і гынули в лягрях і на рїжных фронтах.

По минулых роках юж мало учасників войны жыє, а котры ішчы сут, то юж старїют і не мают охоты споминати о тамтых часах. Спомини з того часу, якы авторям удало-ся придбати, сут представлєны в 4-им розділі.

Декотры чытателї не будут задоволены з описів прото, же они сут неповны і недокладны. Причына выникат з двїны авторів, але з того, же в книжці нашла-ся лем мала част споминів «добровольців» Червеной Армії. Было то і з того, же нашим людям – выгнаным, споневїряным і пересьїдуваным,

не хтїло-ся підносити головы, а тіж хвалити-ся перед своїма близкыма, же він был «бойцом» армії совїтів, што не было і не не ест мило прїнимане до гнеска.

Знаме тіж, повїдают авторе, же книжка не написана ест на высокоїм науковим рівні, але написана ест языком звыхлых люди, і то з надїюм, же даколи найдут-ся такы, што важний і лишений кутик лемківской гісторї постарают-ся описати лїпше, шырше і докладнїше.

В книжці не подано дальшы льосы і жытя «добровольців» по закїнчыню войны, бо то юж інша епока і інше жытя каждого з них. Такыма справама най займут-ся іх потомкы або нашы молоды гісторикы.

Авторе дякуют выштыкм тым, хто помїг однайти публікувати матерїалы, переказали списы учасників і спомини з военных дорїг, осїбно Юркови Стариноскому за доступ до архївальных записів од 1956 року.

При помочы великого чысла лемківских учасників на фронтах Другой сьвітowej войны в руках авторів нашло-ся барз цікавых а важных і не стрїчаных дотля споминів. Трафили они рїжныма спосабами і дорогами.

З тых споминів знаме, же нашы хлопці брали удїл не лем при кїнцьї войны. Декотры брали удїл од самого початку не на фронтах, а в партизаньских одділах. Часто сут повторяны міста Рабка, Бельско, Моравска Острава, Оломунец, Прага і іншы.

Довїдаме-ся тіж, же дуже лемківских хлопцїв, тых, хто воювали в Войску Польскїм 1939 р., вернули домів по 8-10- роках през Сибїр, Азию, Африку, Гїталїю, Англїю або през іншы краї. Найдовше воювали тоты, якых родини переселили-ся на Україну в 1940 роцї. Преходили они фронтовы дорогы на землях Советского Союзу - од України до Москвы і Сталінґраду.

Барз прикро, же не довідаме-ся николи навет близкого чысла учасників Другой сьвітowej войны, приблизного чысла жертв і пролятой кырвы на своїх і чужых землях. През тото маме чест выразити ім велику а глибоку пошану, подяку і молитву. Особливо тым, што спочывают на чужїй землі і в незнаных мисьцях.

Тота книжка пожертвувана яко «памятник» великих жертв і тяжкых фронтовых трудів. Тїж для тых, родины котрых ішчы до гнеска очекуют на повернення своих сынів. Ест то памятник і для тых, што были ранены на фронтах, терпїли і згынули в гарештах і лягрях. Спомини сут жертвуваны для памяты выштыкых знаных і незнаных «добровольців», котры вернули здоровы а воювали за свою і не свою свободу. Найбардже жертвувана новому поколіню для вічної памяты о жертвах нашего народу в остатніх роках жытя на Лемківшчыні.

(Скорочений выклад «Вступного слова»).

**Лемку! Маш бесїдувати, гварити, мовити, повїдати,
радити, речы, гадати.
Втовди лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.**

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Парасковія ТРАЧ - відповідальний секретар, Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловленї авторами думки можут не співпадати з позицією редакційной колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.